



אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לחינוך, תשפ"א 2020-2021

עבודה פסיכולוגית וייעוצית בבית הספר: מתיאוריה ליישום

שם המרצה: ד"ר נעם יצחקי

שעות קבלה: בתיאום מראש במייל (noam.yits@gmail.com)

יעדי ההוראה:

מטרת הקורס להקנות ידע על תפקידי היועץ/ת והפסיכולוג/ית במערכת החינוך ולהדגים כיצד נושאים שונים הנלמדים בקורסי המבוא בפסיכולוגיה בונים את תשתית הידע המקצועי בעבודתם ובאים לידי ביטוי בעבודתם במערכת החינוך. מטרת העל של הקורס היא ללמוד כיצד ניתן להשתמש פסיכולוגי נרחב ומגוון כדי לסייע לעצב סביבה בית ספרית המונעת פגיעה בהתפתחות תלמידים מחד ותורמת להתפתחות אופטימלית והעצמת המיטביות (well-being) של כלל באי בית הספר מאידך.

פרשיות לימודים:

שיעור 1: עקרונות העבודה הפסיכולוגית והייעוצית בבית הספר

שיעור 2: תפיסה אקולוגית בעבודה במערכת החינוך

שיעור 3: תיאוריית ההתקשרות וביטוייה בעבודה הפסיכולוגית והייעוצית בבית הספר

שיעור 4: מנטליזציה ורפלקטיביות

שיעור 5: צפייה בסרט: טאשי והנזיר

שיעור 6: יפורסם בהמשך

שיעור 7: היבטים רגשיים וחברתיים של הפרעת קשב ולקויות למידה

שיעור 8: בעיות התנהגות מפרספקטיבה התנהגותית ודינאמית

שיעור 9: תהליכים קבוצתיים בכיתה

שיעור 10: תיאוריות הומניסטיות במערכת החינוך.

שיעור 11: למידה רגשית-חברתית

שיעור 12: חשיבה דינאמית-מערכתית

שיעור 13: טיפוח חוסן במערכת החינוך

דרישות והרכב ציון הקורס*

משקל בציון הסופי **	
2 דוחות קריאה במהלך הסמסטר - 30%	
עבודה מסכמת - 70%	
סה"כ - 100%	

הנחיות לדוחות הקריאה (15% לכל דו"ח קריאה)

במהלך הסמסטר עליכם לבחור 2 מאמרים/חומרי קריאה מתוך חומרי המקור וההעשרה (כלומר, לא מתוך קריאת החובה) ולכתוב על כל אחד מהם עמוד (כתב David, פונט 12, רווח של 1.5, שוליים רגילים) שבו אתם מתייחסים לשאלות הבאות:

1. סכמו את הטקסט בקצרה במילים שלכם (עד חצי עמוד).
2. מה ניתן לקחת מהטקסט הזה כדי לקדם רווחה נפשית במערכת החינוך?
3. מה דעתכם האישית על הנושא או כיצד נגע בכם המאמר באופן אישי.
4. נסחו שאלה חדשה שעניינה אתכם או חשבתם עליה במהלך הקריאה.

הנחיות הגשה:

- לפחות דו"ח אחד יש להגיש עד אמצע הסמסטר (תאריך יפורסם בהמשך).
- לפחות אחד מהמאמרים צריך להיות באנגלית.

הנחיות לעבודת הסיכום יתפרסמו במהלך השיעורים האחרונים של הסמסטר.

* יקבעו בתחילת הקורס ולכל המאוחר בשבועיים הראשונים של הסמסטר ולפני תום תקופת השינויים.

** אין לשנות את מרכיבי הציון הסופי במהלך הסמסטר.

*** ייתכנו שינויים ברשימת הקריאה במהלך הסמסטר, בהתאם לצורך שיעלה בשיעורים.

תכנית הקורס - נושאי הלימוד לפי שבועות

שימו לב: ייתכנו שינויים בהתאם לקצב ההוראה והעניין בחומר הנלמד, וכן בהתאם להתאמות שיידרשו להוראה היברידית ו/או הוראה מרחוק (בהתאם לאילוצי הקורונה)

פרקי קריאה	נושא ההרצאה	שבוע
<p>לוינסון שי (2018). פסיכולוגיה במערכת החינוך בישראל. בתוך: מי-טל, ש., ושלמה-קניאל, ר. (עורכות): סוגיות בפסיכולוגיה חינוכית מהלכה למעשה. גף הפרסומים, משרד החינוך.</p> <p>ארהרד, ר' (2014). ייעוץ חינוכי: מקצוע מחפש זהות. תל אביב: מכון מופ"ת. (2 פרקים מתוך הספר)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ זהותו של מקצוע היעוץ החינוכי (עמ' 22-27) ▪ היעוץ החינוכי ומשלימי תפקיד (עמ' 225-230) 	<p>עקרונות העבודה הפסיכולוגית והייעוצית בבית הספר</p>	<p>שיעור 1 22.10</p>
<p>מי-טל, ש. (2018). היוועצות בנוגע לילדים צעירים: גישה אקוסיסטמית התפתחותית. בתוך: מי-טל, ש., ושלמה-קניאל, ר. (עורכות): סוגיות בפסיכולוגיה חינוכית מהלכה למעשה. גף הפרסומים, משרד החינוך.</p> <p><u>קריאת רשות:</u> Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. <i>International encyclopedia of education</i>, 3(2), 37-43.</p>	<p>פסיכולוגיה התפתחותית: תפיסה אקולוגית</p>	<p>שיעור 2 28.10</p>
<p>Al-Yagon, M., & Mikulincer, M. (2006). Children's appraisal of teacher as a secure base and their socio-emotional and academic adjustment in middle childhood. <i>Research in Education</i>, 75(1), 1-18.</p> <p>שוורץ-שגיא, א' וגני, מ' (2008). היבטים רגשיים: מעגלי ביטחון רגשיים-חברתיים בין ילדים למורים במסגרות חינוך. בתוך: ש"פ קליין וי' יבלון (עורכים), ממחקר לעשייה בחינוך לגיל הרך (עמ' 67-88). ירושלים: האקדמיה הלאומית למדעים.</p> <p><u>קריאת רשות:</u> בולבי, ג' (1988). תפקיד ההתקשרות בהתפתחות האישיות. בתוך: ג' בולבי, בסיס בטוח - התקשרות הורה-ילד והתפתחות אנושית בריאה. ישראל: עם עובד, 2016.</p> <p>ליברמן, א', פדרון, א', ואן-הורן, פ', והאריס, ו' (2010). מלאכים בחדר הילדים: העברה בין-דורית של השפעות הוריות מיטיבות (גרסה עברית). ירושלים: מכון חרוב</p>	<p>פסיכולוגיה התפתחותית: תיאוריית ההתקשרות</p>	<p>שיעור 3 5.11</p>
<p>בר-שדה, א'. המפגש עם האחר כמקדם התפתחות העצמי - התקשרות ומנטליזציה. מתוך: ספר המאמרים של הכנס "דרך האחר" (אדר תשע"ב, מארס) עורכת: יעל פויס.</p> <p><u>קריאת רשות:</u> Fonagy, P. & Targert M. (1997). Attachment and reflective function: Their role in self-organization. <i>Development and Psychopathology</i>, 9, 679-700.</p>	<p>פסיכולוגיה התפתחותית: מנטליזציה ורפלקטיביות</p>	<p>שיעור 4 12.11</p>
<p>התמודדות מערכת החינוך עם קשיי התנהגות ולקויות למידה</p>	<p>צפייה בסרט: טאשי והנזיר</p>	<p>שיעור 5 19.11</p>
	<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>שיעור 6 26.11</p>
<p>אוסטרוויל, ז. (1995). פתרונות פתוחים. הפסיכולוגיה הפסיכואנליטית של העצמי (עמ' 67-32, עמ' 92-85) ירושלים ותל-אביב: שוקן.</p> <p><u>קריאת רשות:</u> ישי-קריין, ג. (2006). ילדים מיוחדים: המפגש של ילדים היפראקטיביים (ADHD) ולקויי למידה עם מערכת החינוך עפ"י תאוריית העצמי. נופר ישי-קריין ומירב חן. [גרסה אלקטרונית]. נדלה ב- 19/5/2018, מאתר פסיכולוגיה עברית.</p> <p>חגי, ע., חגי, י. (2013). שימוש בעקרונות פסיכולוגיית העצמי בטיפול בבעיות התנהגות במסגרת עבודתו של הפסיכולוג החינוכי בבית הספר. [גרסה אלקטרונית]. נדלה ב- 14/8/2016, מאתר פסיכולוגיה עברית.</p>	<p>פסיכולוגיה של האישיות: היבטים רגשיים וחברתיים של הפרעת קשב ולקויות למידה</p>	<p>שיעור 7 3.12</p>

<p>אליצור, י. (2018). תכנית התקשרויות: התערבות מוקדמת לילדי גן עם בעיות התנהגות. בתוך: מי-טל, ש., ושלמה-קניאל, ר. (עורכות): <i>סוגיות בפסיכולוגיה חינוכית מהלכה למעשה</i>. גף הפרסומים, משרד החינוך.</p> <p>שראל, ד. (2013). על הייאוש ועל התקווה שמתעוררים אצל ילדים ומתבגרים עם נטייה אנטי חברתית ואצל אלו שמטפלים בהם. [גרסה אלקטרונית]. נדלה ב-14/8/2016, מאתר פסיכולוגיה עברית.</p> <p><u>קריאת רשות:</u></p> <p>ויניקוט, ד"ר (1995 [1968]). "עבריינות כסימן לתקווה" בתוך: הכל מתחיל בבית, עמ' 76-84.</p>	<p>פסיכולוגיה של האישיות: הסתכלות על בעיות התנהגות בגישה התנהגותית ובגישה דינאמית</p>	<p>שיעור 8 10.12</p>
<p>אברהם, י. (2011). "אין מצב שמפנים את הגב": עבודה כיתתית בנושא דחייה חברתית. [גרסה אלקטרונית]. נדלה ב-31.7.2020. מאתר פסיכולוגיה עברית.</p> <p>Mikami, A. Y., Lerner, M. D., & Lun, J. (2010). Social context influences on children's rejection by their peers. <i>Child Development Perspectives</i>, 4(2), 123-130.</p>	<p>פסיכולוגיה חברתית: תהליכים קבוצתיים בכיתה</p>	<p>שיעור 9 17.12</p>
<p>עשור, א. (2001). טיפוח מוטיבציה פנימית ללמידה בבית הספר בתוך: חינוך החשיבה - הנעה ללמידה: תפיסות חדשות של מוטיבציה, עלון מס' 20, עמ' 167-190.</p> <p><u>קריאת רשות:</u></p> <p>רוג'רס, ק. (1973). חופש ללמוד. פרק 14 – המטרה: אדם המתפקד תפקוד מלא. תל אביב: ספרית הפועלים.</p>	<p>פסיכולוגיה של האישיות: חשיבה הומניסטית בחינוך</p>	<p>שיעור 10 24.12</p>
<p>עשור, א' ויצחקי, נ. (2020). על בלבול המושגים והדגשים בתחום ה-SEL: קידום חוויות צמיחה של תמיכה בצרכים (ולא מיומנויות) הוא הגורם העיקרי של התפתחות רגשית חברתית מיטבית. בתוך: דו"ח הועדה של היוזמה למחקר יישומי לחינוך.</p> <p><u>קריאת רשות:</u></p> <p>Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. <i>Child development</i>, 82(1), 405-432.</p> <p>Jones, S. M., McGarrah, M. W., & Kahn, J. (2019). Social and emotional learning: A principled science of human development in context. <i>Educational Psychologist</i>, 54(3), 129-143.</p>	<p>למידה רגשית- חברתית: גישת המיומנויות לעומת גישת הצרכים</p>	<p>שיעור 11 31.12</p>
<p>שטיינברג, י. (2014). האישיות הבית ספרית (בתוך: קשר משפחתי, עלון השירות הפסיכולוגי-חינוכי בירושלים).</p> <p>בן-צור, מ., לוריא, א. (2014). מסע בשבילי המפגש בין הפסיכואנליזה לחינוך. הרצאה כתובה</p>	<p>חשיבה דינאמית- מערכתית</p>	<p>שיעור 12 7.1</p>
<p>Benard, B. (1997). Resiliency Research – A Foundation for Youth Development. <i>Resiliency in Action</i>, pp. 13-18</p> <p>ראזר, מ' (2009). לא נוטשים – מודל דינמי להכשרת מורים לעבודה עם תלמידים בסיכון ובהדרה חברתית במסגרת בית הספר. מפגש לעבודה חינוכית סוציאלית, 29, עמ' 59-77.</p> <p><u>קריאת רשות:</u></p> <p>Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. <i>American psychologist</i>, 56(3), 227.</p>	<p>טיפוח חוסן במערכת החינוך</p>	<p>שיעור 12 14.1</p>